

Vankeuslain uudistamistyöryhmän 14. kokous

Ajankohta: to 1.12.2022 klo 13.00-15.00

Paikka: Helsingin vankila / Teams

Osallistujat: Paulina Tallroth, Anne Kohvakka, Jarkko Nieminen, Riitta Kari, Heli Tamminen, Annika Finnberg, Johanna Hietapakka, Minna Saukko, Petri Laitinen, Jani Ratilainen, Marjatta Kaurala, Laura Sairanen

Kuultavana: Annamari Räisänen, Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikkö

1 Avovankilasijoittelu

Määräaikainen avovankilasijoittelu

Kokousmateriaalina lähetetyn ehdotuksen mukaan määräaikaisesta avovankilasijoittelusta (vankeuslain 6 luvun 1 §) luovuttaisiin, sillä nykyinen sääntely on epätasällista ja avolaitossijoittamisen on osa asteittaista vapauttamista. Jos vanki sijoitetaan avovankilaan, on sijoittamisen edellytysten täytyttävä, ja jos niiden on arvioitu täytyttävän, ovat ne voimassa, jollei vanki riko sääntöjä siten, että se edellyttää suljettuun vankilaan siirtämisen (vankeuslain 6 luvun 2 §). Luettavuuden edistämiseksi ehdotettiin omaksi momentikseen ”Vangin siirtämisessä suljetusta vankilasta avovankilaan tulee noudattaa 4 luvun 8 §:n vankilaan sijoittamisen yleisperiaatteita.” Samalla ehdotetaan muutettavan ilmaisu ”avolaitos” ilmaisuksi ”avovankila” kautta linjan laissa ja asetuksessa.

Kuultiin Annamari Räisästä Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksiköstä. Räisäsen mukaan avovankilaidellytysten täyttymisen arviointiin liittyy aina epävarmuutta. Edellytysten täyttymisen arviointi voi olla haastavaa. Määräaikaisia avovankilasijoituksia ei Räisäsen mukaan tehdä paljoa, mutta silloin, kun niitä tehdään, on määräaikainen sijoitus eräänlainen koeaika, jonka toivotaan jatkuvan toistaiseksi voimassaolevana avovankilasijoituksena. Määräaikaa ei siten käytetä siinä tarkoituksessa, että vangin olisi lähtökohtaisesti tarkoitus palata suljettuun vankilaan.

Keskustelussa tuotiin esiin muun muassa seuraavia näkökohtia:

- Määräaikaisuuden poistaminen lainsäädännöstä edellyttäisi sitä, että siirtäminen takaisin suljettuun vankilaan vankeuslain 6 luvun 2 pykälän nojalla onnistuu sujuvasti.

- Määräaikainen avovankilasijoitus aiheuttaa epävarmuutta vangille ja on ongelmallinen vangin oikeusturvan kannalta. Kun määräaika on päättynt vankeja ei käytännössä ole siirretty takaisin suljettuun vankilaan, jos avolaitokseen sijoittamisen kriteerit täytyttävät. Sijoituspäätökset ovat mahdollisesti kuitenkin jääneet tekemättä.

Suljetussa vankilassa vangin siirtämistä avovankilaan tarkastellaan aina niin, että vangin siirtyessä avovankilaan, siirtymisen ajatellaan olevan käytännössä toistaiseksi voimassa ja lähtökohta on, että hän ei palaa takaisin suljettuun vankilaan.

Päätettiin, että poistetaan avovankilasijoituksen määräaikaisuus vankeuslaista. Avovankilasijoitus olisi jatkossa voimassa toistaiseksi, ja avovankilaan sijoittamisen edellytyksistä säädetään edelleen vankeuslain 6

luvun 1 §:ssä. Mikäli edellytykset eivät enää täyty, voidaan vanki siirtää takaisin suljettuun vankilaan vankeuslain 6 luvun 2 §:n nojalla. Ilmaisu ”avovankila” otetaan käyttöön myös lainsäädännössä.

Asetus

Vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 15 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 9 kohta, jonka mukaan rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon tiedot mahdollisen avovankilasijoituksen ajankohdasta ja edellytyksistä.

Keskustelussa pohdittiin, mitä avovankilaan sijoittamisen edellytykset tarkoittavat. Selvennettiin, että niillä tarkoitetaan sen arvioimista, soveltuvatko 6 luvun 1 §:n edellytykset tiettyyn vankiin. Erityisesti vangin valmius osallistua päihdeohjelmiin voi mahdollistaa avovankilaan sijoittamisen. Keskustelussa tuotiin esiin, että avovankilaan sijoittamisen ajankohdan arvioiminen on ongelmallista, koska ei ole tiettyä ajankohtaa, jolloin voi kannustaa vankia hakemaan avovankilaan, vaan hakea voi milloin tahansa. Rangaistusajan suunnitelmaa tulee päivittää jatkuvasta, ja sen muuttaminen on mahdollista matalalla kynnyksellä esimerkiksi silloin, kun avovankilasijoittamisen edellytyksiä voidaan arvioida.

Päädettiin muuttamaan asetusta ehdotuksen mukaisesti. Työryhmän jäsenet lupasivat lähettää oikeusministeriöön ehdotuksia asetuksen perusteluihin, jotta perustelut olisivat avuksi päätöksen teossa.

Keskustelussa tuotiin esiin, että asetusta muutettaessa olisi syytä harkita myös ulkopuolisen sijoittamisen lisäämistä.

Avovankilasijoittamisen muutoksenhakukelpoisuus

Keskusteltiin taustapaperin perusteella siitä, tulisiko suljetusta vankilasta avolaitokseen siirtämistä koskeva päätös (vankeuslain 6 luvun 1 §) olla muutoksenhakukelpoinen. Taustapaperiin oli kerätty niin muutoksenhakua puoltavia kuin muutoksenhakukieltoa puoltavia näkökohtia.

Kuultiin Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikön Annamari Räisäsen esitys. Räisänen toi esityksessään esille päätöksen sisältyvän laajan harkintavallan sekä sen, kuinka vankiloiden käyttöasteet vaikuttavat päätöksiin.

Keskustelussa tuotiin esille muun muassa se, että muutoksenhakukieltoa ei voi perustella työmäärällä. Resurssitarpeet on kirjattava vaikutusarviointia varten. Rikosseuraamuslaitos lupasi toimittaa tietoa resurssitarpeista ja käsittelyajoista. Kielteisiä avolaitospäätöksiä arvioitiin tehtävän ainakin tuhat vuositasolla. Esiin tuotiin, että mikäli avolaitokseen sijoittamista koskeva päätös on luonteeltaan sen kaltainen, että siihen tulee olla muutoksenhakuoikeus, niin tulisiko suljettuun vankilaan sijoittamista ja osastosijoitusta koskeviin päätöksiin olla myös muutoksenhakuoikeus.

Keskustelussa nousi esiin, että muutoksenhakuprosessit ovat pitkiä. Vanki voi myös tehdä aina uuden hakemuksen. Rikosseuraamuslaitoksen tiedon mukaan kanteluita on kuitenkin selvästi alle 15 vuositasolla. Rikosseuraamuslaitos selvittää lisäksi kielteisten avovankilapäätösten määriä. Esitettiin myös, että muutoksenhaun luonne tuntuu epäselvältä, sillä lakimiesten on haastava arvioida asiakasarviointiyksikön päätöksiä. Pohdittiin, onko olisiko kyse oikeudellisesti sidotun harkinnan lisäksi myös tarkoituksenmukaisuusharkinnasta. Esitettiin, että muutoksenhakukelpoisuus edellyttäisi lisäresursseja Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikköön.

Päädettiin siihen, että kirjojetaan muistioon muutoksenhakuoikeutta ja muutoksenhakukieltoa koskevat vaihtoehdot perusteluineen ja pyydetään lausuntokierroksella palautteita molemmista vaihtoehdoista.

Seuraava kokous

Tiistaina 20.12.2022 klo 13-16 teamsissa.

- Maksuttomat puhelut
- 24 h terveystarkastus
- järjestyssääntö ja päiväjärjestyksen sisältö